

ผลของสารสกัดจากเมล็ดสะเดาข้างต่อหนอนใยผัก

สุนทร พิพิธแสงจันทร์¹ สนั่น สุภธีรสกุล² ทิวา บุตรผา³ นฤบดี ผดุงสมบัติ⁴
และ ก้าน จันทร์พรหมมา⁵

Abstract

Pipithsangchan, S.¹, Subhadhirasakul, S.², Butpha, T.³, Phadoongsombat, N.⁴
and Chantrapromma, K.⁵

Effects of extracts from Tiam seeds on diamondback moth
(*Plutella xylostella* Linn.)

Songklanakarin J. Sci. Technol., 2004, 26(2) : 221-232

n-Hexane and methanolic extracts from the seeds of *Azadirachta excelsa* Jack. (Tiam) and *A. indica* var. *siamensis* Valetton, *Bacillus thuringiensis* var. *kurstaki* HD-1 and abamectin were tested for mortality effect on the 2nd and the 3rd instar larvae of diamondback moth (*Plutella xylostella* Linn.) by topical application and feeding methods. Among the seed extracts, the methanolic extract from *A. excelsa* was the most

^{1,3}Department of Pest Management, Faculty of Natural Resources, ²Department of Pharmacognosy and Pharmaceutical Botany, ⁴Department of Pharmaceutical Chemistry, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Prince of Songkla University, Hat Yai, Songkhla, 90110 Thailand ⁵Institute of Science, Walailak University, Thasala, Nakhon Si Thammarat, 80160 Thailand.

¹Ph.D.(Entomology), ³วท.ม.(เกษตร), ภาควิชาการจัดการศัตรูพืช คณะทรัพยากรธรรมชาติ ²Ph.D.(Chemistry of Natural Products) รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเภสัชเวทและเภสัชพฤกษศาสตร์ ⁴ภ.ม.(เภสัชเคมี) ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110 ⁵Ph.D.(Organic Chemistry) รองศาสตราจารย์ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160

Corresponding e-mail: ssanan@ratree.psu.ac.th

รับต้นฉบับ 29 เมษายน 2546   รับลงพิมพ์ 24 ตุลาคม 2546

active. Its LC_{50} at 72 hours after testing on the 2nd and the 3rd instar larvae of diamondback moth using topical application was 16,298.4 mg/l and 28,225.4 mg/l, respectively, and that by feeding method was 3,921.1 mg/l and 5,136.2 mg/l, respectively. The methanolic extract was more active than the n-hexane extract in each plant. Among the tested samples, abamectin, a chemical insecticide, showed the highest insecticidal effect. Its LC_{50} at 72 hours after testing on the 2nd and the 3rd instar larvae of diamondback moth using topical application was 81.3 mg/l and 227.9 mg/l, respectively, and that by feeding was 44.2 mg/l and 112.8 mg/l, respectively. The methanolic extract of *A. excelsa* to reduce the population of the 2nd instar larvae of diamondback moth on Chinese kale (*Brassica alboglabra* Bailey) was not significantly different from that of the methanolic extract of *A. indica* var. *siamensis*. The n-hexane extract at the concentration of 5% of *A. excelsa* to show antioviposition effect of the diamondback moth on Chinese kale was more active than the n-hexane extract of *A. indica* var. *siamensis*.

Key words : diamondback moth, *Plutella xylostella*, *Azadirachta excelsa*, *Azadirachta indica* var. *siamensis*, topical application, antioviposition, contact poisoning, feeding poisoning

บทคัดย่อ

สุนทร พิพิธแสงจันทร์ สนั่น ศุภธีรสกุล ทิวา บุตรผา นฤบดี ผดุงสมบัติ และ ก้าน จันทร์พรหมมา
ผลของสารสกัดจากเมล็ดสะเดาข้างต่อหนอนใยผัก
ว. สงขลานครินทร์ วทท. 2547 26(2) : 221-232

สารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซล และเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างและสะเดาไทย เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัส เธรริงจีโอเนซิส (*Bacillus thuringiensis* var. *kurstaki* HD-1) และอบาเมคติน (abamectin) เมื่อนำมาทดสอบฤทธิ์ฆ่าหนอนใยผัก (*Plutella xylostella* Linn.) วัยที่ 2 และวัยที่ 3 โดยวิธีการสัมผัสและการกิน พบว่าในบรรดาสารสกัดจากเมล็ด สารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์ดีที่สุด มีค่า LC_{50} ที่เวลา 72 ชั่วโมงหลังการทดสอบต่อหนอนใยผักวัยที่ 2 และวัยที่ 3 โดยวิธีการสัมผัส คือ 16,298.4 มก./ลิตร และ 28,225.4 มก./ลิตร ตามลำดับ และโดยวิธีกิน คือ 3,921.1 มก./ลิตร และ 5,136.2 มก./ลิตร ตามลำดับ สารสกัดด้วยเมธานอลมีฤทธิ์ดีกว่าสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซลในพืชชนิดเดียวกัน ในบรรดาตัวอย่างที่นำมาทดสอบทั้งหมด อบาเมคตินซึ่งเป็นสารฆ่าแมลงที่เป็นสารเคมีออกฤทธิ์ในการฆ่าหนอนใยผักได้ดีที่สุด โดยมีค่า LC_{50} ที่เวลา 72 ชั่วโมงหลังการทดสอบต่อหนอนใยผักวัยที่ 2 และวัยที่ 3 โดยวิธีการสัมผัส คือ 81.3 มก./ลิตร และ 227.9 มก./ลิตร ตามลำดับ และโดยวิธีกิน คือ 44.2 มก./ลิตร และ 112.8 มก./ลิตร ตามลำดับ สารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์ในการลดจำนวนประชากรหนอนใยผักบนต้นผักกวางตุ้งไม่แตกต่างจากสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาไทยอย่างมีนัยสำคัญ แต่สารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์ในการยับยั้งการวางไข่บนต้นผักกวางตุ้งดีกว่าสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซลจากเมล็ดสะเดาไทยที่ความเข้มข้น 5%

หนอนใยผัก (*Plutella xylostella* Linn.) เป็นศัตรูพืชที่สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะพืชผักตระกูลกะหล่ำ โดยตัวหนอนจะกัดกินใบผักให้เป็นรูหรือกัดกินผิวใบทางด้านล่างเหลือแต่เยื่อบางๆ ทางด้านบนของใบ จึงได้มีการควบคุมกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้วิธีการควบคุมโดยสารเคมี เช่น ในระหว่างปี 2508-2521

ได้มีการทดสอบประสิทธิภาพของสาร malathion, mevinphos, endrin, naled, azinphos-ethyl และ carbaryl ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าสารดังกล่าวสามารถใช้ควบคุมหนอนใยผักได้ดี ยกเว้นสาร carbaryl ต่อมาได้มีการนำ quinalphos, parathion, methamidophos, methomyl และ acephate เข้ามาใช้ในการควบคุมหนอน

ใยผัก ผลปรากฏว่า methomyl มีประสิทธิภาพในการควบคุมเป็นที่น่าพอใจ (Rushtapakornchai and Vattanatangun, 1986) ปัญหาจากการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการกำจัดแมลงศัตรูพืชก็คือทำให้แมลงเกิดการดื้อยา ศัตรูธรรมชาติถูกทำลาย เกิดการระบาดของแมลงศัตรูชนิดใหม่ เกิดการตกค้างของสารเคมีในสิ่งแวดล้อม และเกิดความ เป็นพิษต่อมนุษย์และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จากข้อเสียในการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการควบคุมแมลงที่กล่าวมานี้ (อารมณ, 2536) จึงทำให้มีการศึกษาสารสกัดจากธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้ในการควบคุมแมลงศัตรูพืช โดยมีการศึกษา สารสกัดจากพืชหลายชนิดด้วยกันในการนำมาใช้เพื่อ ควบคุมหนอนใยผัก เช่น สารสกัดจากใบสาบเสือ เหง้า ว่านน้ำ เหง้าข่า เหง้าขมิ้นชัน ลำต้นไผ่ตม และลำต้น ตะไคร้หอม (สำนักวิจัยและพัฒนาการผลิตสารธรรมชาติ, 2541)

ปัจจุบันสะเดาเป็นพืชที่ได้รับความสนใจมากในแง่ ของการนำสารสกัดไปใช้ในการควบคุมแมลงศัตรูพืช โดยเฉพาะเมล็ดสะเดา ขวัญชัย (2540) ได้รายงานไว้ว่าสะเดา ที่พบในประเทศไทย มีทั้งหมด 3 ชนิด คือสะเดาอินเดีย (*Azadirachta indica* Juss.) ซึ่งพบมากในภาคเหนือ ภาค ตะวันออก และตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ใน ขณะที่สะเดาไทย (*A. indica* var. *siamensis* Valetton) จะ พบมากในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียง เหนือ ซึ่งเป็นพืชที่นำมาใช้กันมากในการควบคุมแมลง ศัตรูพืช เนื่องจากในเมล็ดและใบของพืชชนิดนี้มีสาร azadirachtin ซึ่งมีผลในการยับยั้งการกินและการลอก คราบของแมลง ชนิดสุดท้ายคือ สะเดาข้างหรือไม้เทียม (*A. excelsa* Jack.) ซึ่งจะพบมากในภาคใต้ของประเทศไทย เท่านั้น (Somyos and Boonchoop, 1995) ในเมล็ด สะเดาข้างนอกจากประกอบด้วยสาร azadirachtin แล้วยัง พบว่ามี 1-tigloyl-3-acetylazadirachtol ซึ่งมีรายงานว่า สาร 1-tigloyl-3-acetylazadirachtol มีฤทธิ์ในการควบคุม หนอนใยผักและแมลงศัตรูพืชอื่นๆ ได้ดีกว่าสาร azadi- rachtin (Klaus *et al.*, 1998) ยังไม่พบรายงานการศึกษา ถึงผลของสารสกัดจากเมล็ดสะเดาข้างต่อการควบคุมหนอน ใยผัก ในแง่การทดสอบพิษทางการสัมผัส การทดสอบพิษ ทางการกิน การลดปริมาณประชากรหนอนใยผักบนต้นพืช และการยับยั้งการวางไข่ ดังนั้นการศึกษาถึงผลในการ

ควบคุมหนอนใยผักจากสารสกัดเมล็ดสะเดาข้าง ซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ที่สามารถหาได้ในภาคใต้ของไทย จึงเป็นสิ่งที่น่า สนใจ และคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นพบการใช้สาร จากธรรมชาติ โดยเฉพาะจากทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นภาค ใต้ ในการควบคุมหนอนใยผักหรือแมลงศัตรูพืชชนิดอื่นได้ ในอนาคต

อุปกรณ์และวิธีการ

การเพาะเลี้ยงหนอนใยผัก

สำรวจและเก็บตัวอย่างหนอนใยผักจากแปลงของ เกษตรกรในพื้นที่บ้านแพรกสุวรรณ ต.บางเหริย อ.บางกล่ำ จ.สงขลา นำมาเพาะเลี้ยงในห้องปฏิบัติการที่อุณหภูมิ ประมาณ 25°C ความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 80% ใช้ใบ ค่ะนำปลอดสารพิษ ที่มีตราประทับของกรมวิชาการเกษตร ว่าเป็นผักปลอดสารพิษเป็นอาหารให้แก่หนอนใยผัก ทำ การเพาะเลี้ยงตัวอ่อนของหนอนใยผักในกล่องพลาสติก สีเหลี่ยมขนาดกว้าง × ยาว × สูง เท่ากับ 8 × 12 × 6 นิ้ว หนอนใยผักที่มีอายุประมาณ 7-10 วัน จะเริ่มหัดตัวและ สร้างใยหุ้มลำตัวเพื่อที่จะเข้าดักแด้ ประมาณ 3-4 วันจะ ลอกคราบออกเป็นตัวเต็มวัยซึ่งก็คือผีเสื้อหนอนใยผัก นำ ตัวเต็มวัยที่ได้ใส่กรงเลี้ยงแมลงที่มีสาลิซูปน้ำผึ้ง 10% และ น้ำ เป็นอาหารของตัวเต็มวัย เพื่อให้ตัวเต็มวัยผสมพันธุ์กัน ตัวเต็มวัยจะเริ่มวางไข่หลังจากลอกคราบออกจากดักแด้ ประมาณ 1 วัน วางดักแด้ค้ำค้ำที่ได้จากการเพาะเมล็ดไว้ในจานเพาะเลี้ยง (petri dish) ที่มีอายุประมาณ 7 วัน ไว้ ในกรงให้เป็นที่วางไข่ของผีเสื้อหนอนใยผัก ทำการเก็บไข่ โดยตัดเอาต้นคะน้าที่ผีเสื้อหนอนใยผักวางไข่แล้ว มาไว้ใน กล่องพลาสติกตั้งที่กล่าวมาข้างต้น นำก้นคะน้าต้นใหม่ที่ เพาะไว้ วางไว้ในกรงเลี้ยงผีเสื้อหนอนใยผักเพื่อทดแทน ดักแด้ที่ตักออกไป ทำการเก็บไข่และเปลี่ยนดักแด้ค้ำค้ำ ใหม่ทุกวัน ตัวเต็มวัยสามารถวางไข่ได้ 4-5 วัน หลังจาก นั้นจะตาย ไข่ใช้เวลาประมาณ 3-4 วันจึงฟักออกเป็นตัว หนอน ใช้ใบคะน้าปลอดสารพิษเป็นอาหารเลี้ยงหนอนใย ผักตลอดการทดลอง

การเตรียมสารสกัด

นำผลสะเดาข้างสุกที่เก็บรวบรวมจากจังหวัดตรัง

พัทลุง นครศรีธรรมราช และสงขลา และผลสะเดาไทยสุก ที่เก็บจากจังหวัดสุพรรณบุรี มาบีบและแยกเนื้อผลออกให้หมด จนเหลือแต่เมล็ด ล้างเมล็ดด้วยน้ำ ฟึ่งแดดจนแห้ง จากนั้นนำเมล็ดมาแกะเปลือกออกเหลือแต่เนื้อในเมล็ด นำเนื้อในเมล็ดมาบดเป็นผงหยาบด้วยเครื่องบดสมุนไพร

นำผงหยาบของเนื้อในเมล็ดสะเดาช้าง และสะเดาไทยอย่างละ 10 กก. แซ่สกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซน ในอัตราส่วน ตัวอย่าง: นอร์มอลเฮกเซน = 1:5 เป็นเวลา 7 วัน กรองแล้วระเหยให้แห้งภายใต้สภาพลดความดัน โดยใช้เครื่องกลั่นตัวทำลายแบบหมุนที่ใช้อุณหภูมิและความดันต่ำ ซึ่งจะได้สารสกัดหยาบที่สกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซน (crude n-hexane extract) กากของเนื้อในเมล็ดนำมาแช่สกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนอีก 2 ครั้ง กรองและระเหยแห้งด้วยวิธีการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ นำสารสกัดหยาบที่สกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนทั้ง 3 ครั้งมารวมกัน ได้สารสกัดหยาบด้วยนอร์มอลเฮกเซน (n-hexane extract) ซึ่งมีลักษณะเป็นน้ำมันของพืชแต่ละชนิด กากที่เหลือจากการสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนแล้ว นำมาอบให้แห้งที่อุณหภูมิ 55°C แล้วนำมาแช่สกัดด้วยเมธานอลด้วยวิธีการเดียวกับที่สกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซน และทำการสกัดด้วยเมธานอลทั้งหมด 3 ครั้งเช่นเดียวกัน จนได้สารสกัดด้วยเมธานอล (methanolic extract) น้ำหนักที่ได้ของสารสกัดหยาบด้วยนอร์มอลเฮกเซนจากเมล็ดสะเดาช้างและสะเดาไทยคือ 4,315.3 ก. (43.2% ของเนื้อในเมล็ดแห้ง) และ 3,257.7 ก. (32.6% ของเนื้อในเมล็ดแห้ง) ตามลำดับ ส่วนน้ำหนักที่ได้ของสารสกัดหยาบด้วยเมธานอลของเมล็ดสะเดาช้างและสะเดาไทยคือ 1,452.7 ก. (14.5% ของเนื้อในเมล็ดแห้ง) และ 1,132.9 ก. (11.3% ของเนื้อในเมล็ดแห้ง) ตามลำดับ

การทดสอบฤทธิ์ต่อหนอนใยผักของสารสกัด

นำสารสกัดหยาบด้วยนอร์มอลเฮกเซนและสารสกัดหยาบด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาช้างและเมล็ดสะเดาไทยมาทดสอบฤทธิ์ต่อหนอนใยผักในห้องปฏิบัติการ โดยทดสอบที่ระดับอุณหภูมิ 25°C ความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 80% ใช้แผนการทดลองแบบสมบูรณ์ (completely randomized design, CRD) (สุรพล, 2536) ใช้ความเข้มข้นของสารสกัดเป็น 50, 100, 250, 500, 1,000, 2,000,

4,000, 6,000, 8,000, 12,000, 15,000, 20,000, 25,000, และ 30,000 มก./ลิตร โดยการเจือจางสารสกัดเพื่อใช้ทดสอบ สารสกัดหยาบด้วยนอร์มอลเฮกเซนใช้อะซีโตนเป็นตัวทำลาย สารสกัดหยาบด้วยเมธานอลใช้เอทานอลเป็นตัวทำลาย เปรียบเทียบกับสารละลายของเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเทอริงจี้เอ็นซิส (*Bacillus thuringiensis* var. *kurstaki* HD-1, Thuricide®) และสารฆ่าแมลงอบาเมคติน (abamectin, Masmec®) ซึ่งใช้น้ำเป็นตัวทำลาย โดยตัวทำลายต่างๆ ที่กล่าวถึงนำมาใช้เป็นสารละลายของชุดควบคุม (control) ในการทดลองจะใช้หนอนใยผักวัยที่ 2 (น้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 2.4 มก.) และหนอนใยผักวัยที่ 3 (น้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 3.8 มก.) มาทดสอบ นำสารสกัดแต่ละความเข้มข้นมาทดสอบกับหนอนใยผัก 5 กลุ่ม ใช้หนอนใยผักกลุ่มละ 5 ตัว โดยแบ่งวิธีการทดสอบเป็น 4 วิธี คือ

1. การทดสอบพิษทางการสัมผัส (contact toxicity)

นำสารละลายแต่ละความเข้มข้น และสารละลายชุดควบคุม หยดลงบนบริเวณอกปล้องแรก (pronotum) ของหนอนใยผักที่เตรียมไว้ในจานเพาะเลี้ยง (petri dish) โดยใช้เครื่อง micro application (Burkard microapplicator 900x) ในอัตรา 1 ไมโครลิตร/ตัว ให้ใบค่น้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 ซม. เป็นอาหารของตัวหนอนในอัตราหนอน 1 ตัวต่อใบค่น้ำ 1 ชิ้น นับจำนวนตายของหนอนใยผักเมื่อเวลาผ่านไป 72 ชั่วโมง นำข้อมูลร้อยละการตายของหนอนใยผักไปวิเคราะห์ผลทางสถิติโดยเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SAS คำนวณหาความเข้มข้นที่ทำให้ตาย 50% (LC₅₀) และ 95% (LC₉₅) ที่ 72 ชั่วโมง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป probit analysis ของ Raymond (1985) ตามวิธีการคำนวณของ Finney (1971) สังเกตการเข้าสู่ระยะดักแด้ของหนอนที่รอดชีวิตต่อไปอีก 48 ชั่วโมง

2. การทดสอบพิษทางการกิน (feeding toxicity)

ตัดใบค่น้ำปลอดสารพิษให้เป็นวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 ซม. จุ่มลงไปนสารละลายแต่ละความเข้มข้น และสารละลายชุดควบคุม เป็นเวลา 10 วินาที ผึ่งลมให้แห้ง แล้วนำไปให้หนอนใยผักที่เตรียมไว้กินเป็นอาหารในอัตราส่วนหนอน 1 ตัวต่อใบค่น้ำ 1 ชิ้น นับจำนวนตายของหนอนใยผักเมื่อเวลาผ่านไป 72 ชั่วโมง

จากนั้นนำไปคำนวณหาค่า LC_{50} และ LC_{95} ตามวิธีการในข้อ 1

3. การทดสอบการลดปริมาณประชากรหนอนใยผักบนต้นพืช

ใช้สารสกัดหยาบด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างและสะเดาไทย เนื่องจากเป็นสารสกัดที่มีความเป็นพิษทางการสัมผัสและการกินมากกว่าสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซน ในความเข้มข้นที่สูง 3 ความเข้มข้นคือที่ 20,000, 25,000 และ 30,000 มก/ลิตร มาทดสอบ เตรียมตัวอย่างที่จะทดสอบโดยใช้น้ำเป็นตัวละลาย ใช้พอลิออกซีเอธิลีนซอร์บิแทนโมโนโอเลต (polyoxyethylene sorbitan monooleate, tween 80) เข้มข้น 5% เป็นอิมัลซิฟายเออร์ (Attword and Florence, 1993; Rembold, 1989; Parma and Srivastava, 1986; Buchner, 1985) และใช้พอลิเอซิลแอลคอกซิลเลต (polyacyl alkoxyate, APSA 80) เข้มข้น 3% เป็นสารเพิ่มประสิทธิภาพ เตรียมตัวอย่างโดยการผสมสารสกัดอิมัลซิฟายเออร์และสารเพิ่มประสิทธิภาพเข้าด้วยกันให้ได้สารละลายตัวอย่างที่จะทดสอบมีความเข้มข้นของสารแต่ละชนิดตามที่กำหนดไว้ ใช้ส่วนผสมของพอลิออกซีเอธิลีนซอร์บิแทนโมโนโอเลต (เข้มข้น 5%) กับพอลิเอซิลแอลคอกซิลเลต (เข้มข้น 3%) ในน้ำเป็นสารละลายชุดควบคุม

การทดสอบนี้ใช้ผักกวางตุ้งเป็นอาหารของหนอนใยผักแทนผักคะน้าเนื่องจากต้องทำการเพาะและปลูกต้นผักกวางตุ้งในถุงเพาะเพื่อใช้ในการทดลอง ซึ่งผักกวางตุ้งมีอัตราการเจริญเติบโตดีกว่าผักคะน้า ทำการแยกผักกวางตุ้งอายุ 10 วัน ที่ไม่เคยได้รับสารใดๆ ลงในถุงเพาะถุงละ 1 ต้น เพาะเลี้ยงผักกวางตุ้งในโรงเรือนที่คลุมด้วยตาข่ายพลาสติกจนผักกวางตุ้งมีอายุได้ 20 วัน แบ่งชุดการทดลองตามลำดับความเข้มข้นๆ ละ 5 ซ้ำๆ ละ 5 ต้น ปล่อยหนอนใยผักวัยที่ 2 ลงบนต้นผักกวางตุ้งต้นละ 5 ตัวทิ้งไว้เป็นเวลา 3 วัน เพื่อให้หนอนใยผักได้ปรับสภาพการดำรงชีวิต นำผักกวางตุ้งออกมาวางนอกโรงเรือนและตรวจนับจำนวนหนอนใยผักที่พบบนต้นผักกวางตุ้ง จากนั้นฉีดพ่นด้วยสารละลายของสารสกัดและสารละลายชุดควบคุมที่เตรียมไว้ด้วยเครื่องฉีดพ่นแบบสะพายหลัง (knapsack sprayer) ระยะห่างระหว่างหัวฉีดกับต้นผักกวางตุ้งคือ 30 ซม. ความดันในถังเท่ากับ 10 บาร์ ฉีดพ่นนาน 10 วินาที/ต้น นำผักกวางตุ้ง

ต้น แล้วนำต้นผักกวางตุ้งเข้าไปในโรงเรือน ปล่อยให้เป็นเวลา 72 ชั่วโมง ตรวจนับและเปรียบเทียบจำนวนหนอนใยผักที่พบบนต้นผักกวางตุ้งต้นต่อต้น แล้วนำไปคำนวณหาจำนวนและร้อยละที่ลดลงของหนอนใยผักเมื่อเทียบกับชุดควบคุม กำหนดให้จำนวนที่ลดลงในชุดควบคุมเป็น 100%

4. การทดสอบการยับยั้งการวางไข่ (antioviposition)

การทดสอบนี้ใช้สารสกัดหยาบด้วยนอร์มอลเฮกเซนจากเมล็ดสะเดาข้างและสะเดาไทย เนื่องจากผลจากการศึกษาเบื้องต้น พบว่าสารสกัดหยาบด้วยนอร์มอลเฮกเซนมีฤทธิ์ในการไล่ผีเสื้อหนอนใยผักดีกว่าสารสกัดหยาบด้วยเมธานอล และการทดสอบฤทธิ์ในการยับยั้งการวางไข่ ต้องการฤทธิ์ในการไล่แมลงมากกว่า เพราะเมื่อแมลงถูกไล่ จะไม่มีการมาวางไข่ในต้นพืช ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ใช้สารสกัดหยาบด้วยนอร์มอลเฮกเซนจากเมล็ดสะเดาข้างและสะเดาไทยในความเข้มข้น 5%, 10% และ 15% มาทดสอบ เตรียมตัวอย่างที่จะทดสอบในน้ำด้วยวิธีการเดียวกับที่เตรียมตัวอย่างเพื่อการทดสอบการลดประชากรหนอนใยผักบนต้นพืช ใช้พอลิออกซีเอธิลีนซอร์บิแทนโมโนโอเลตเข้มข้น 5% เป็นอิมัลซิฟายเออร์ (Attword and Florence, 1993; Buchner, 1985) และพอลิเอซิลแอลคอกซิลเลตเข้มข้น 3% เป็นสารเพิ่มประสิทธิภาพ และใช้ส่วนผสมของพอลิออกซีเอธิลีนซอร์บิแทนโมโนโอเลต (เข้มข้น 5%) กับพอลิเอซิลแอลคอกซิลเลต (เข้มข้น 3%) ในน้ำเป็นสารละลายชุดควบคุม

แยกผักกวางตุ้งอายุ 10 วัน ที่ไม่เคยได้รับสารใดๆ ลงในถุงเพาะถุงละ 1 ต้น เพาะเลี้ยงผักกวางตุ้งในโรงเรือนที่คลุมด้วยตาข่ายพลาสติกจนผักกวางตุ้งมีอายุได้ 20 วัน นำผักกวางตุ้งออกมาวางนอกโรงเรือน ฉีดพ่นด้วยสารละลายของสารสกัดและชุดควบคุมที่เตรียมไว้ด้วยเครื่องฉีดพ่นแบบสะพายหลัง (knapsack sprayer) ระยะห่างระหว่างหัวฉีดกับต้นผักกวางตุ้งคือ 30 ซม. ความดันในถังเท่ากับ 10 บาร์ ฉีดพ่นนาน 10 วินาที/ต้น นำผักกวางตุ้งที่ฉีดพ่นแล้วเข้าไปไว้ในกรงเลี้ยงแมลงขนาด กว้าง × ยาว × สูง เท่ากับ 10×15×8.5 นิ้ว กรงละ 1 ต้น ปล่อยให้ผีเสื้อหนอนใยผักเพศผู้และเพศเมียที่มีอายุ 1 วัน เข้าไปในกรงๆ ละ 5 คู่ ใช้สาลีชุบน้ำและน้ำผึ้ง 10% เป็นอาหารของผีเสื้อ

เมื่อเวลาผ่านไป 24 ชั่วโมง ตรวจนับไข่ของผีเสื้อหนอนใยผักบนต้นผักกวางตุ้งแต่ละต้น นำไปคำนวณหาร้อยละที่ลดลงของไข่ผีเสื้อหนอนใยผักเมื่อเทียบกับชุดควบคุม โดยกำหนดให้จำนวนไข่ที่พบในชุดควบคุมเป็น 100%

ผลการทดลองและวิจารณ์

ผลการทดสอบพิษทางการสัมผัสต่อหนอนใยผักวัยที่ 2 ตาม Table 1 พบว่า เมื่อพิจารณาจากความเข้มข้นที่ทำให้หนอนใยผักตาย 50% (LC₅₀) สารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์ดีที่สุด (LC₅₀ = 16,298.4 มก./ลิตร) รองลงมาคือสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาไทย (LC₅₀ = 17,243.8 มก./ลิตร) โดยสารสกัดทั้งสองมีฤทธิ์แรงกว่าเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเธรริงจີเอ็นซิสประมาณ 3 เท่า แต่มีฤทธิ์อ่อนกว่ามาก (ประมาณ 200 เท่า) เมื่อเทียบกับอบามาเมคติน (LC₅₀ = 81.3 มก./ลิตร) ซึ่งเป็นสารเคมีที่ใช้ควบคุมหนอนใยผักในทางเกษตรกรรมและใช้เป็นชุดควบคุมบวก (positive control) ในการวิจัยนี้ ทั้งนี้เนื่องจากสารที่ออกฤทธิ์ของอบามาเมคติน คือ อเวอเมคตินบี (avermectin B) จัดเป็นสารฆ่าแมลงที่มีความเป็นพิษทางการสัมผัสที่ออกฤทธิ์โดยตรงต่อระบบประสาท (กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2537; สมภาคมไทย-ผู้ประกอบการเคมีการเกษตร, 2537; Brooks and Uden, 1995) โดยบริเวณอกปล้องแรกของหนอนใยผักเป็นบริเวณที่มีปมประสาท (thoracic ganglia) อยู่ ดังนั้นเมื่อสารละลายซึมผ่านเข้าไปในผิวหนัง แล้วเข้าสู่ระบบประสาทดังกล่าวส่งผลให้แมลงเป็นอัมพาตและตายในที่สุด ส่วนสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนทั้งจากเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทย มีฤทธิ์อ่อนกว่าสารสกัดด้วยเมธานอล และมีค่าใกล้เคียงกับเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเธรริงจີเอ็นซิส ผลการทดสอบพิษทางการสัมผัสต่อหนอนใยผักวัยที่ 3 ให้ผลไปในทิศทางเดียวกับผลต่อหนอนใยผักวัยที่ 2 กล่าวคือสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์ดีที่สุด รองลงมาคือสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาไทย และสารสกัดด้วยเมธานอลมีฤทธิ์ดีกว่าสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซน แต่ปริมาณที่ใช้ของสารสกัดต่อหนอนใยผักวัยที่ 3 จะสูงกว่าต่อหนอนใยผักวัยที่ 2 ทั้งในส่วนที่เป็นสารสกัดและชุดควบคุมบวก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากหนอนใยผักวัยที่ 3

Table 1. The LC₅₀ and LC₉₅ values of seed extracts from tiam and neem for the 2nd and the 3rd instar larvae of diamondback moth by topical application method at 72 hours.

Sample	The 2 nd instar larvae of diamondback moth			The 3 rd instar larvae of diamondback moth		
	LC ₅₀	LC ₉₅	Fiducial limit	LC ₅₀	LC ₉₅	Fiducial limit
Tiam seeds						
n-Hex. Ext.	66,739.1	38,436.7	297,748.1	91,184.0	46,366.7	78,755.2
	< LC ₅₀	< 4,147,483.0	< LC ₉₅	< 3,389,327.0	IR*	IR*
MeOH ext.	16,298.4	11,292.8	734,816.3	270,808.0	28,225.4	871,920.5
	< LC ₅₀	< 26,529.9	< LC ₉₅	< 3,817,773.0	< LC ₅₀	< LC ₅₀
						< 7,331,522.0
Neem seeds						
n-Hex. ext.	53,378.4	IR*	125,078.3	IR*	46,366.7	78,755.2
MeOH ext.	17,243.8	12,201.9	482,897.4	169,552.3	34,435.3	445,527.2
	< LC ₅₀	< 28,571.7	< LC ₉₅	< 3,963,435.0	< LC ₅₀	< LC ₅₀
						< 9,572,207.0
<i>B. thuringiensis</i>	52,056.4	IR*	102,057.0	IR*	53,378.9	125,079.6
Abamectin	81.3	35.1 < LC ₅₀	132.7	849.4 < LC ₉₅	227.9	9,204.7
						4,152.4 < LC ₅₀
						< 37,345.0

* IR = Impossible range (g > 1)

มีความทนทานต่อสารฆ่าแมลงสูงกว่าหนอนใยผักวัยที่ 2

Verkerk และ Wright (1993) ทำการศึกษาประสิทธิภาพของสาร azadirachtin ต่อหนอนใยผักวัยที่ 2 พบว่าการทดสอบพิษทางการสัมผัสโดยหยดสารละลาย azadirachtin ความเข้มข้น 100 ไมโครกรัม/มล. ลงบนอกปล้องแรก เมื่อเวลาผ่านไป 6 วัน มีค่า LC_{50} และ LC_{95} เท่ากับ 11.9 ไมโครกรัม/มล. (fiducial limit 5.6-215.0 ไมโครกรัม/มล.) และ 147.0 ไมโครกรัม/มล. (fiducial limit 65.9-769.0 ไมโครกรัม/มล.) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบค่า LC_{50} และ LC_{95} ของ azadirachtin กับสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทย มีความแตกต่างกันมาก เนื่องจากสารสกัดดังกล่าวมีสารอื่นที่ไม่มีฤทธิ์ต่อหนอนใยผักปะปนอยู่มาก

ผลการทดสอบพิษทางการกินต่อหนอนใยผักวัยที่ 2 และวัยที่ 3 ตาม Table 2 ให้ผลการทดสอบคล้ายคลึงกับการทดสอบพิษทางการสัมผัส โดยสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์ที่สูงสุด รองลงมาคือสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาไทย และสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนมีฤทธิ์อ่อนกว่าสารสกัดด้วยเมธานอลในพืชแต่ละชนิด ปริมาณของสารสกัดที่ใช้ในหนอนใยผักวัยที่ 3 จะสูงกว่าหนอนใยผักวัยที่ 2 และเมื่อพิจารณาฤทธิ์ในการฆ่าหนอนใยผักวัยเดียวกันเมื่อทดสอบด้วยวิธีการทางการสัมผัสและการกินโดยการดูค่า LC_{50} (Table 1 และ Table 2) พบว่าการทดสอบทางการกินใช้ปริมาณสารสกัดน้อยกว่า ซึ่งให้ผลในการควบคุมหนอนใยผักดีกว่า หากพิจารณาฤทธิ์ในการฆ่าหนอนใยผักของสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาทั้งสองชนิดเทียบกับเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเรอริงจิเอ็นซิส ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้จากธรรมชาติเหมือนกันและจัดเป็นสารฆ่าแมลงที่มีผลตกค้างหรือมีผลต่อสิ่งแวดล้อมน้อยตามข้อมูลใน Table 1 และ Table 2 สรุปได้ว่าสามารถใช้สารสกัดด้วยเมธานอลทดแทนเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเรอริงจิเอ็นซิสได้ และมีฤทธิ์ดีกว่า

จากการรายงานของขวัญชัย (2540) เมล็ดสะเดาไทยมีสาร azadirachtin, triterpenoids และ malantriol และจากการรายงานของ Klaus และคณะ (1998) เมล็ดสะเดาข้างมีสาร azadirachtin และ 1-tigloyl-3-acetylazadirachtol ซึ่งมีฤทธิ์ในการควบคุมหนอนใยผักและแมลงศัตรูพืชอื่นๆ ได้ดีกว่าสาร azadirachtin ดังนั้นการ

ออกฤทธิ์ฆ่าหนอนใยผักของสารสกัดจากเมล็ดสะเดาทั้งสองชนิดทั้งการทดสอบพิษทางการสัมผัสและทางการกิน จึงเป็นฤทธิ์ของสารในกลุ่ม azadirachtin ที่มีอยู่ในสารสกัดดังกล่าว โดยสาร azadirachtin เมื่อเข้าไปในร่างกายของแมลงโดยการกิน จะไม่มีผลโดยตรงต่อการทำงานของยี่ดหดตัวของกล้ามเนื้อเรียบในกระเพาะส่วนกลางของการยี่ดหดตัวของกล้ามเนื้อเรียบในกระเพาะส่วนกลางของแมลงทดสอบ ซึ่งจะมีผลทำให้การย่อยอาหารผิดปกติและมีผลต่อการกินอาหารของแมลงในที่สุด (อัญชลี, 2543) เมื่อแมลงไม่กินอาหารแมลงจะหยุดการสร้างสารไคติน (chitin) ซึ่งเป็นสารที่มีความจำเป็นต่อการลอกคราบของแมลงแมลงจึงไม่เจริญเติบโตและอ่อนแอลงจนตายในที่สุด (Jilani and Saxena, 1990; Rembold *et al.*, 1983) เมื่อเปรียบเทียบฤทธิ์ในการฆ่าแมลงโดยพิจารณาจากค่า LC_{50} ของสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทย ทั้งการทดสอบพิษทางการสัมผัสและทางการกิน พบว่าสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์แรงกว่าสารสกัดจากเมล็ดสะเดาไทย ทั้งนี้เนื่องจากเมล็ดสะเดาข้างมีสาร 1-tigloyl-3-acetylazadirachtol ซึ่งมีฤทธิ์ในการควบคุมหนอนใยผักและแมลงศัตรูพืชอื่นๆ ได้ดีกว่าสาร azadirachtin (Klaus *et al.*, 1998)

ลักษณะของหนอนใยผักที่ตายด้วยสารสกัดจากเมล็ดสะเดาทั้งสองชนิดโดยการทดสอบทางการกิน เทียบกับที่ตายด้วยอบาเมคตินและเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเรอริงจิเอ็นซิสที่ระดับความเข้มข้น 30,000 มก./ลิตร ให้ลักษณะต่างกัน หนอนใยผักที่ตายด้วยสารสกัดจากเมล็ดสะเดาทั้งสองชนิดให้ผลเหมือนกัน คือมีลำตัวสีดำคล้ำ ลำตัวพองไม่พองบวม เมื่อแทงด้วยเข็ม ไม่มีของเหลวกลิ่นเหม็นไหลออกมา ทั้งนี้เนื่องจากผลจากสาร azadirachtin ที่มีฤทธิ์ยับยั้งการกินอาหารของแมลง (อัญชลี, 2543) หนอนใยผักที่ตายด้วยอบาเมคตินมีลำตัวสีดำคล้ำเช่นกัน แต่ลำตัวพองบวม ส่วนหนอนใยผักที่ตายด้วยเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเรอริงจิเอ็นซิสมีลำตัวสีน้ำตาลแดง พองบวม และเมื่อแทงลำตัวด้วยเข็ม มีของเหลวกลิ่นเหม็นไหลออกมา ทั้งนี้เนื่องจากสารพิษที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเรอริงจิเอ็นซิสทำให้เกิดการสลายของเซลล์ในแมลง (Guihard *et al.*, 2001) นอกจากนี้ยังพบว่า หนอนใยผักวัยที่ 2 ที่ได้รับสารสกัดจากเมล็ดสะเดาข้างโดยการกินและยังไม่ตายภายใน 72 ชั่วโมง มีการพัฒนาเจริญเติบโตที่ผิดปกติ โดย

Table 2. The LC₅₀ and LC₉₅ values of seed extracts from tiam and neem for the 2nd and the 3rd instar larvae of diamondback moth by feeding method at 72 hours.

Sample	The 2 nd instar larvae of diamondback moth			The 3 rd instar larvae of diamondback moth		
	LC ₅₀ (mg/l)	Fiducial limit	LC ₉₅ (mg/l)	LC ₅₀ (mg/l)	Fiducial limit	LC ₉₅ (mg/l)
Tiam seeds						
n-Hex. Ext.	45,289.5 < LC ₅₀ < 116,568.9	31,451.3 < LC ₅₀ < 116,568.9	229,853.7 < LC ₉₅ < 2,601,123.0	47,785.7 187,120.1	33,374.1 < LC ₅₀ < 4,784,895.0	168,469.9 < LC ₅₀ < 74,734.6
MeOH ext.	3,921.1 < LC ₅₀ < 5,609.9	2,728.8 < LC ₅₀ < 5,609.9	241,120.8 < LC ₉₅ < 760,304.0	5,136.2 < LC ₅₀ < 7,262.6	3,661.7 < LC ₅₀ < 743,912.9	243,966.3 < LC ₅₀ < 743,912.9
Neem seeds						
n-Hex. ext.	65,053.0 < LC ₅₀ < 1,203,514.0	37,115.6 < LC ₅₀ < 1,203,514.0	287,781.3 < LC ₉₅ < 726,317.0	71,167.5 19,188.5	IR* 13,357.7	277,926.7 570,852.6
MeOH ext.	12,008.7 < LC ₅₀ < 17,891.8	8,652.1 < LC ₅₀ < 17,891.8	344,528.1 < LC ₉₅ < 1,841,311.0	19,188.5 < LC ₅₀ < 33,600.3	13,357.7 < LC ₅₀ < 5,659,261.0	570,852.6 < LC ₅₀ < 5,659,261.0
<i>B. thuringiensis</i>	32,145.9 < LC ₅₀ < 60,144.7	24,302.1 < LC ₅₀ < 60,144.7	167,483.2 < LC ₉₅ < 3,479,844.0	38,607.9 < LC ₅₀ < 108,653.9	28,141.0 < LC ₅₀ < 3,632,819.0	167,916.6 < LC ₅₀ < 3,632,819.0
Abamectin	44.2 12.4 < LC ₅₀ < 81.5	12.4 < LC ₅₀ < 81.5	1,119.7 566.3 < LC ₉₅ < 4,955.8	112.8 56.5 < LC ₅₀ < 205.4	4,708.9 2,260.6 < LC ₅₀ < 17,288.8	4,708.9 2,260.6 < LC ₅₀ < 17,288.8

* IR = Impossible range (g > I)

เกิดความผิดปกติในระยะดักแด้ หนอนใยผักไม่สามารถเข้าสู่ระยะดักแด้ได้ เนื่องจากเส้นใยที่ห่อหุ้มตัวดักแด้ขาดไม่สมบูรณ์ ดักแด้มีลำตัวสีคล้ำ และมีการขับของเหลวออกนอกร่างกาย ดักแด้ดังกล่าวไม่สามารถเจริญไปเป็นตัวเต็มวัยและตายในที่สุดเช่นกัน ส่วนหนอนใยผักวัยที่ 3 ที่ได้รับสารสกัดจากเมล็ดสะเดาข้างโดยการกินและยังไม่ตายภายใน 72 ชั่วโมง ไม่สามารถสร้างเส้นใยห่อหุ้มลำตัว ลำตัวมีสีเหลืองซีด บางตัวมีสีน้ำตาลแดง บางตัวไม่สามารถเจริญไปเป็นตัวเต็มวัย แต่ยังมีบางตัวที่สามารถเจริญไปเป็นตัวเต็มวัย แต่เป็นตัวเต็มวัยที่ผิดปกติ เช่น ปีกไม่สามารถกางได้ หรือมีปีกไม่หลุดออกจากปลอกดักแด้

จากผลการทดสอบการลดจำนวนประชากรหนอนใยผักวัยที่ 2 บนต้นผักกวางตุ้งโดยการฉีดพ่นด้วยสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทย (Table 3) พบว่าสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีผลต่อการลดจำนวนประชากรหนอนใยผักวัยที่ 2 ไม่แตกต่างจากสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาไทยในความเข้มข้นที่เท่ากัน เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบโดย two-tailed test (ชูศรี, 2541) แต่สารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาสามารถลดจำนวนประชากรหนอนใยผักวัยที่ 2 ลงได้อย่างเด่นชัดเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม ผลที่ปรากฏเช่นนี้เนื่องมาจากเหตุผลสองประการด้วยกัน ประการแรก สารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทยมีฤทธิ์ฆ่าหนอนใยผักวัยที่ 2 อยู่แล้ว ซึ่งเป็นไปตามการทดสอบพิษทางการสัมผัสและการทดสอบพิษทางการ

กิน ตามผลการทดลองที่ได้แสดงไว้ใน Table 1 และ 2 ประการที่สองเนื่องจากสารสกัดด้วยเมธานอลดังกล่าวมีกลิ่นฉุน โดยเฉพาะสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้าง การที่สารสกัดมีกลิ่นเนื่องจากมีสารบางชนิดที่ระเหยได้ ออกมารบกวนการได้รับกลิ่นของสารกลูโคซิโนเลท (glucosinolate) ที่มีอยู่ในผักกวางตุ้งที่ทำหน้าที่ในการดึงดูดแมลงศัตรูพืช (Panda and Khush, 1995) เมื่อแมลงศัตรูพืชได้รับกลิ่นของสารเคมีเหล่านี้แทนกลิ่นกลูโคซิโนเลทจึงไม่เข้ามากินใบพืช นอกจากนี้ยังพบว่าสาร azadirachtin ยังมีฤทธิ์ยับยั้งการกินอาหารของแมลง โดยมีผลต่อการทำงานของกรวยยึดหัวของกล้ามเนื้อเรียบในกระเพาะส่วนกลางของแมลง ซึ่งมีผลทำให้การย่อยอาหารผิดปกติ (อัญชลี, 2543) เมื่อแมลงไม่กินอาหารแมลงจะอ่อนแอและตายในที่สุด

การทดสอบการลดปริมาณประชากรหนอนใยผักบนต้นพืช ถ้าสารที่นำมาทดสอบไม่ละลายน้ำ มักมีการผสมกับสารที่ทำให้เปียก (wetting agent) หรือสารพวกอิมัลซิฟายเออร์ (emulsifier) เพื่อช่วยให้สามารถผสมกับน้ำได้ และช่วยเพิ่มพื้นที่ในการสัมผัสกับใบพืช เป็นการเพิ่มปริมาณสารให้จับติดบนใบพืชได้ดีและมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการผสมสารเพิ่มประสิทธิภาพลงไปด้วย ซึ่งในการทดลองนี้มีการใช้ tween 80 เป็นอิมัลซิฟายเออร์ (ใช้ในปริมาณ 5%) และใช้ APSA 80 เป็นสารเพิ่มประสิทธิภาพ (ใช้ในปริมาณ 3%) มีรายงานการศึกษาถึงประสิทธิภาพของสารสกัดจากเนื้อในเมล็ดสะเดาไทยต่อ

Table 3. The diminishable number of the 2nd instar larvae of diamondback moth on Chinese kale after treating with crude methanol extract from tiam and neem seeds at 72 hours

Sample	Concentration (mg/l)	Diminishable No. of the 2 nd instar larvae of diamondback moth (% ± SD)
Tiam seeds	20,000	32.0±11.0
	25,000	48.0±11.0
	30,000	64.0±16.8
Neem seeds	20,000	28.0±11.0
	25,000	40.0±8.9
	30,000	52.0±16.7
control	-	0±16.7

หนอนใยผักวัยที่ 2 และวัยที่ 4 โดยทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของสารสกัดหยาบจากเนื้อในเมล็ดสะเดาไทยที่ไม่มีการผสมสารไพเพอโรนิลบิวทอกไซด์ (piperonyl butoxide, PBO) ซึ่งจัดเป็นสารเพิ่มประสิทธิภาพชนิดหนึ่ง กับสารสกัดหยาบจากเนื้อในเมล็ดสะเดาไทยที่มีการผสม PBO พบว่าสารสกัดหยาบที่มีการผสม PBO ทำให้เกิดการตาย 93.3% และ 74.4% ในหนอนใยผักวัยที่ 2 และ 4 ตามลำดับ ในขณะที่สารสกัดหยาบที่ไม่มีการผสม PBO ทำให้เกิดการตายเพียง 51.1% และ 23.3% ในหนอนใยผักวัยที่ 2 และ 4 ตามลำดับ (Sombatsiri and Temboonkeat, 1986)

จากผลการทดสอบการยับยั้งการวางไข่บนต้นผักกวางตุ้งโดยการฉีดพ่นด้วยสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนจากเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทย หรือน้ำมันเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทย (Table 4) พบว่าน้ำมันเมล็ดสะเดาข้างให้ผลการยับยั้งการวางไข่ได้ดีกว่าน้ำมันเมล็ดสะเดาไทยที่ความเข้มข้น 5% เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบโดย two-tailed test (ชูศรี, 2541) และน้ำมันทั้งสองชนิดมีผลในการยับยั้งการวางไข่แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด ผลที่ปรากฏนี้คงเนื่องมาจากน้ำมันจากพืชทั้งสองชนิดไปรบกวนการได้รับกลิ่นของสารดึงดูดแมลงของพืชตระกูลกะหล่ำในผีเสื้อหนอนใยผัก จึงทำให้ผีเสื้อหนอนใยผักเข้ามาวางไข่น้อย ทั้งนี้เนื่องจากการวางไข่ของผีเสื้อหนอนใยผักนั้นจะชอบเลือกวางไข่ในแหล่งที่จะเป็นอาหารของตัวอ่อนของมัน มีรายงานการวิจัยที่พบว่าสาร

azadirachtin สามารถยับยั้งการวางไข่ของแมลงวันผลไม้ชนิด western cheery fruit fly ได้ (Van Randen and Roitberg, 1998) และสาร azadirachtin มีผลโดยตรงต่อการสร้างฮอร์โมนที่มีผลต่อการสร้างและสูกแก่ของไข่นิวรีของแมลงทดสอบ (อัญชลี, 2543)

สรุปผลการทดลอง

ในการทดสอบฤทธิ์ต่อหนอนใยผักวัยที่ 2 และวัยที่ 3 ของสารสกัดจากเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทย โดยการทดสอบพิษทางการสัมผัสและพิษทางการกิน เมื่อพิจารณาจากค่า LC_{50} สารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดของพืชทั้งสองชนิดมีฤทธิ์ดีกว่าสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซน และสารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์ที่ดีที่สุดในบรรดาสารสกัดทั้งหมด สารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนมีฤทธิ์ต่อหนอนใยผักใกล้เคียงกับเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเรอริงจิเอ็นซิส สารสกัดทั้งหมดมีฤทธิ์อ่อนกว่าสารฆ่าแมลงอบาเมคตินที่นำมาใช้เป็นชุดควบคุมบวก (positive control) แต่หากเปรียบเทียบฤทธิ์ในการฆ่าหนอนใยผักวัยที่ 2 และวัยที่ 3 ของสารสกัดด้วยเมธานอลเมล็ดจากสะเดาข้างกับเชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสเรอริงจิเอ็นซิส ซึ่งถือว่าเป็นสารควบคุมหนอนใยผักที่มาจากธรรมชาติเหมือนกัน สารสกัดด้วยเมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างมีฤทธิ์แรงกว่าอย่างน้อย 2-3 เท่า นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบฤทธิ์ในการลดปริมาณประชากรหนอนใยผักบนต้นพืช ระหว่างสารสกัดด้วย

Table 4. The diminishable number of egg of diamondback moth on Chinese kale after treating with crude n-hexane extract from tiam and neem seeds at 24 hours

Sample	Concentration (%)	Diminishable No. of egg of diamondback moth (% $\pm$ SD)
Tiam seeds	5	28.6 $\pm$ 2.4
	10	37.1 $\pm$ 7.0
	15	49.2 $\pm$ 9.4
Neem seeds	5	19.6 $\pm$ 5.8
	10	30.2 $\pm$ 4.1
	15	37.7 $\pm$ 4.0
control	-	0 $\pm$ 7.4

เมธานอลจากเมล็ดสะเดาข้างและเมล็ดสะเดาไทย ปรากฏว่าให้ผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบโดย two-tailed test แต่สารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนจากเมล็ดสะเดาข้างหรือน้ำมันเมล็ดสะเดาข้างให้ผลในการยับยั้งการวางไข่ของผีเสื้อหนอนใยผักบนต้นผักกวางตุ้งได้ดีกว่าสารสกัดด้วยนอร์มอลเฮกเซนจากเมล็ดสะเดาไทยหรือน้ำมันเมล็ดสะเดาไทยที่ความเข้มข้น 5% ดังนั้นเมล็ดสะเดาข้างจึงเป็นทรัพยากรจากท้องถิ่นภาคใต้ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาไปสู่การนำไปใช้เป็นตัวควบคุมแมลงศัตรูพืชได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช) และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย และขอขอบคุณภาควิชาการจัดการศัตรูพืช คณะทรัพยากรธรรมชาติ ภาควิชาเภสัชเวชและเภสัชพฤกษศาสตร์ และภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ได้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้ใช้สถานที่ตลอดจนเครื่องมือต่างๆ ในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. 2537. การขึ้นทะเบียนวัตถุมีพิษทางการเกษตรในประเทศไทย กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร.
- ขวัญชัย สมบัติศิริ. 2540. สะเดามีดีใหม่ของสารกำจัดแมลง. ภาควิชากีฏวิทยา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพมหานคร.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. 2541. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.
- สมาคมไทย-ผู้ประกอบการธุรกิจสารเคมีเกษตร. 2537. การขึ้นทะเบียนวัตถุมีพิษทางการเกษตรในประเทศไทย. กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพมหานคร.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการผลิตสารธรรมชาติ. 2541. เอกสารประกอบมหกรรมวิชาการเกษตร' 41 รายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2541 กรมวิชาการเกษตร

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร.
- สุรพล อุบัติสสกุล. 2536. สถิติการวางแผนการทดลอง, เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. สหมิตรออฟเซต กรุงเทพมหานคร.
- อารมณี แสงวนิชย์. 2536. การใช้สารสกัดธรรมชาติในการป้องกันศัตรูพืช. รายงานการสัมมนาการใช้สารสกัดจากพืชเพื่อป้องกันการกำจัดศัตรูทางการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ หน้า 118-127.
- อัญชลี สงวนพงษ์. 2543. เทคโนโลยีการผลิตสารสกัดสะเดา, พิมพ์ครั้งที่ 1. ปาปรัส พับลิเคชัน จำกัด กรุงเทพมหานคร.
- Attwood, E.J. and Florence, A.T. 1993. Surfactant System: Their Chemistry, Pharmacy and Biology. Chapman and Hall., London.
- British Pharmacopoeia Commission. 1998. The British Pharmacopoeia 1998 vol. I & II. The Stationary Office, London.
- Brooks, M.W. and Uden, P.C. 1995. The determination of abmectin from soil and animal tissue by supercritical fluid extraction and fluorescence detection. J. Pestic. Sci. 43: 141-146.
- Bucher, D.Z. 1985. Application in Agriculture. In Encyclopedia of Emulsion Technology, vol. 2. Marcer Dekker, New York.
- Finney, D.J. 1971. Probit analysis. Cambridge University Press, 3rd edition, Cambridge.
- Jilani, G. and Sexena, R.C. 1990. Repellent and feeding deterrent effects of tumeric oil, sweetflag oil and a neem insecticide against lesser grain borer (Coleoptera: Bostrychidae). J. Econ. Entomol. 83: 629-634.
- Guihard, G., Laprade, R. and Schwartz, J.L. 2001. Unfold affects infect cell permeabilization by *Bacillus thuringiensis* Cry1C toxin. Biochim. Biophys. Acta 1515: 110-119.
- Klaus, E., Chaiyapat, C. and Arom, S. 1998. Azadirachtin Content and Bioefficiency of Neem Product. 2nd Conference of Agricultural Toxic Substances Division, pp. 101-120.
- Panda, N. and Kush, G.S. 1995. Host Plant Resistance to Insect. Biddles Ltd., Guildford.
- Parma, M.S. and Srivastava, K.P. 1986. Development of some neem formulations and their evaluation for the control of *Spilosoma obliqua* in the laboratory and *Euchrysops cnejus* in the field. Proc. of the 3rd Int. Neem Conf., Nairobi, Kenya, 10-15 July 1986, pp. 205-215.

- Raymond, M. 1985. Pre'sentation d'un programme d' analyse log-probit pour micro-ordinateur. *J. Parasitology* 22(2): 117-121.
- Rembold, H., Foster, H., Czoppelt, C., Rao, P.J. and Sieber, K.P. 1983. The azadirachtin, a group of insect growth regulators from the neem tree. Proc. 2nd Inter. Neem Conf., Rauischolzhusen, Germany, 25-28 May 1983, pp. 153-162.
- Rembold, J.E.F. 1989. Matindale: The Extra Pharmacopoeia. Pharmaceutical Press, London.
- Rushtapakornchai, W. and Vattanatangum, A. 1986. Present Status of Insecticidal Control of Diamondback Moth in Thailand. Proc. 1st Int. Workshop, Tainan, Taiwan, 1986, pp. 11-15.
- Sombatsiri, K. and Choeikamhaeng, A. 1996. Thai neem extract from pilot plant (KU.) for the control of beet armyworm (*Spodoptera exigua*) on asparagus. The 2nd Int. Symp. on Toxicity, Safety and Proper Use of Biopesticides, Phitsanulok, Thailand, 27-31 October 1996, pp. 195-168.
- Somyos, K. and Boonchoob, B. 1995. *Azadirachta excelsa* (Jack): A lesser known species. Review Paper No. 3. ASEAN Forest Tree Seed Centre Project. Muak-lek, Saraburi.
- Van Randen, E.J. and Roitberg, B.D. 1998. Effects of neem (*Azadirachta indica*) based insecticide on oviposition deterrence, survival, behavior and reproduction of adult western cherry fruit fly (Diptera: Tephritidae). *J. Econ. Entomol.* 91(11): 123-131.
- Verkerk, R.H.J. and Wright, D.J. 1993. Biological activity of neem seed kernel extract and synthetic azadirachtin against larvae of *Plutella xylostella* L.J. *Pestic. Sci.* 37: 83-91.